

предложения. Использование такой метафоры придаёт повествованию исключительную выразительность. Перед читателем предстаёт яркая картина жизни женщин, заключённых в концлагере. Среди выявленных видов развёрнутая метафора составляет наиболее многочисленную группу. Это связано с особенностью повествования, необходимостью подробного, образного представления явлений.

5) *Реализованная метафора* предполагает оперирование метафорическим выражением без учёта его фигурального характера, то есть так, как если бы метафора имела прямое значение. Результат реализации метафоры часто бывает комическим [4:219]. Приведем пример: *Es ärgerte mich, wie wenn mir Freundinnen gelegentlich sagten, ich sei nicht spontan genug, **funktioniere zu sehr über den Kopf statt über den Bauch*** [7: 82]. В приведённом контексте реализованная метафора выполняет оценочную функцию, характеризует поведение героя. Его поведение обусловлено психологическим кризисом, внезапно оборвавшимся романом с женщиной, которая без предупреждения исчезла из города, разводом, неудовлетворённостью от работы.

6) *Прозопопея (олицетворение)* – трактуется как перенесение свойств одушевлённых предметов на неодушевлённые. В древности олицетворение было связано с анемическим мировоззрением и всевозможными верованиями. Активное использование персонификации обуславливается её «социальной релевантностью и продуктивной экспликацией в реальной коммуникации» [5:66]. Пример такого вида метафоры: *Ich dachte, wenn es sich noch schwerer und breiter machen würde, **müssten die angrenzenden Häuser zur Seite rücken und Platz machen*** [7: 2]. В данном контексте человеческое тело наделяется способностью испытывать чувство тоски. Используя персонификацию, автор создает широкую палитру ярких и убедительных образов. Таким образом, мы согласны с тем что «метафора помогает вскрыть, обнажить внутреннюю природу какого-либо явления, предмета или аспекта бытия, зачастую являясь выражением индивидуально-авторского видения мира» [6: 225].

Индивидуальная авторская метафора всегда содержит высокую степень художественной информативности, так как выводит слово из автоматизма восприятия, поскольку без метафорической насыщенности художественного текста невозможно создание ассоциативных художественных образов у читателя, без чего, в свою очередь, невозможно достичь полного понимания смыслов текста.

Следует заметить, что существует необходимость дальнейшего анализа функционирования метафор в произведениях, в частности, немецких писателей, поскольку это способствует к более глубокому и полному пониманию авторского замысла.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Виноградов В. В. Стилистика. Теория поэтической речи / В. В. Виноградов. – М. : Наука, 1963. – 211 с.
2. Граудина Л. К. Культура русской речи / Л. К. Граудина, Е. Н. Ширяев. – М. : Норма, 2008. – 560 с.
3. Попова Т. Г. Kulturные i kognitivno-semanticheskie zakonomernosti perevoda / Т. Г. Попова // Rijek (asopis za filologiju). – Rijeka, 2009. – God. 15. – Sv. 1–3. – S. 86–96.
4. Складчикова Н. В. Семантическое содержание метафоры и виды его компенсации при переводе / Н. В. Складчикова // Номинация и контекст : сб. науч. тр. – Кемерово : Изд-во КемГУ, 1985. – С. 219–231.
5. Фесенко С. Л. Лингвокультурологическая специфика эмоциональных концептов / С. Л. Фесенко // Композиционная семантика : материалы III междунар. шк.-семинара по когнитив. лингвистике, 18–20 сент. 2002 г. – Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2002. – С. 64–67.
6. Шевелева Г. И. Метафора как средство создания образности / Г. И. Шевелева // Язык, коммуникация и социальная среда : сб. науч. тр. – Воронеж, 2012. – Вып. 10. – С. 222–230.
7. Schlink B. Der Vorleser / B. Schlink. – Zürich : Diogenes Verlag AG Zürich, 1997. – 208 S.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Людмила Бережна – асистент кафедри німецької філології Маріупольського державного університету.
Наукові інтереси: теорія літератури, історія німецької літератури, стилістика художнього мовлення.

УДК 811.111:78.036.9

ТИПОЛОГІЧНІ РИСИ ЛІТЕРАТУРНО-МУЗИЧНОЇ ІНТЕРМЕДІАЛЬНОСТІ (ЗА РОМАНАМИ Е. ДОКТОРОУ «РЕГТАЙМ» І Т. МОРРИСОН «ДЖАЗ»)

Лідія БІЛОНОЖКО (Київ, Україна)

У пропонованій статті узагальнюються результати аналізу форм літературно-музичної інтермедіальності в аспекті перекодування джазу як наряду музики на прикладі романів Е.Доктору «Регтайм» і Т.Моррісон «Джаз». В основу систематизації покладено застосування типологій літературно-музичної інтермедіальності С. Шера, В. Вольфа, А. Гіра.

Ключові слова: інтермедіальність, перекодування, джаз, регтайм, вербальна музика, музичні техніки і структури, словесна музика, експліцитні та імпліцитні музичні референції.

The following article generalizes results of intermedial literary-musical forms analyses in relation to the recoding of jazz as musical style in the novels of E. Doctorow "Ragtime" and T. Morrison "Jazz". Systematization of the intermediality forms is based on the use of literary-musical typologies of S. Scher, W. Wolf, A. Gier.

Key words: *intermediality, recoding, jazz, ragtime, verbal music, musical structures and techniques, word music, explicit and implicit musical references.*

Питання теорії інтермедіальності й інтермедіального аналізу в сучасному просторі літературознавства посідають одне з провідних місць. Перекодування в літературному творі засадничих принципів і смислотворчих структур мистецтва вочевидь слугує плідним джерелом для творчого експерименту і потребує аналізу й узагальнень з метою адекватної оцінки проявів цього явища. Важливим є також урахування особливостей того чи іншого музичного жанру, стилю чи напряму в процесі такого дослідження.

Дослідженню ролі музичного медіуму в літературному творі присвячені роботи багатьох українських учених [3–5; 7; 8–17; 20–22]. Проблема імплікації музичного медіуму, зокрема джазу, в романах Е. Доктору «Регтайм» і Т. Моррісон «Джаз» привертала увагу відомих дослідників американської літератури Н. Висоцької, Т. Денисової, О. Каркавіної, З. Лановик, Н. Поліщук та інших.

Мета цієї статті полягає в тому, щоб систематизувати типологічні риси форм перекодування джазу в романах Е. Доктору «Регтайм» і Т. Моррісон «Джаз». Для досягнення цієї мети схарактеризуємо основні форми літературно-музичної інтермедіальності з використанням типологій С. Шера, В. Вольфа, А. Гіра, а також проаналізуємо їх художньо-естетичний зміст.

Перекодування джазу [1: 18] в романах Е. Доктору «Регтайм» і Т. Моррісон «Джаз» відзначається комплексністю та системністю, оскільки представлене на різних рівнях літературного твору: тематика, сюжет, композиція, система образів, стилістика, художнє мовлення, ідейно-символічний зміст тощо. Особливості мовно-текстуальної гри визначають принципи втілення в художньому тексті коду джазового мистецтва. При чому різноманітні форми перекодування елементів різних жанрів джазу в романах містять також основні диференційні ознаки відповідних жанрів.

Провідна роль у перекодуванні регтайму як жанру джазової музики в романі Е. Доктору «Регтайм» належить сюжетно-композиційним елементам літературного твору, які утворюють систему засобів вербальної музики [26]. Зокрема, сюжетна лінія Коулхауза Вокера фактично виступає ідейним центром роману, й разом з тим, символом оновлення й розвитку американського суспільства; відправною точкою дискусії довкола американської мрії [2].

В межах аналізу роману Е. Доктору застосування компоненту літературно-музичної типології інтермедіальності С. Шера «вербальна музика» можливо розширити завдяки залученню класифікації В. Вольфа [28; 29]. До зразків вербальної музики або експліцитних музичних референцій другого плану в романі «Регтайм» Е. Доктору належать переважно згадки про відомих композиторів та елементи музичного словника.

До імпліцитних музичних референцій відносимо деталі, що мають опосередковане відношення до музики, серед яких особливо виразно проявляється так звана «механічна акустика» роману. Імпліцитні референції, що імітують характерне для піанолі механічне звучання в романі «Регтайм», замінюють функції словесної музики, яка, за визначенням С. Шера [26], відтворює звук на рівні фонетичної форми слова.

На фонетичному рівні трапляються лише поодинокі приклади асонансів та алітерацій. Референтом у випадку перекодування акустичних властивостей регтайму виступає метафора, утворена шляхом перенесення властивостей характерного механічного звучання піанолі на звуки, які в романі, відповідно до його предметного плану, продукують різні види переважно металічні предмети і механізми.

У деяких випадках поєднання імпліцитних та експліцитних музичних референцій відтворює в романі ефект мозаїчності й нагадує про притаманну для регтайму наявність двох начал у його генезі – елементів афро-американської та європейської естетики. Музика як медіум у романі Доктору асимілює зображальні якості літератури, розкриваючи ідею масовості, доступності цього виду мистецтва в Америці тих часів, а також розкриває тему особистості в індустріалізованому суспільстві.

Тема регтайму сприяє розкриттю латентних процесів, що мають місце всередині індивідуально-суб'єктивного простору персонажів. Герої роману «Регтайм» нагадують акторів німого кіно, які здатні втілити драматизм і комізм реальних та вигаданих подій, що ніби звучать зустрічними чи перехресними мелодіями регтайму в різних регістрах. Водночас ці герої свідомі того, що їхній фізичний голос, слова не будуть почуті, а отже майстерність актора акцентує на жестах, міміці й рухах.

Формальні ознаки регтайму як жанру музики загалом також більшою мірою пов'язані з предметним світом і особливостями композиції в художньому творі. Зокрема це стосується перекодування характерного для зазначеного жанру дводольного ритму в акомпанементі.

Відправною точкою для активізації інтермедіально-музичної інтерпретації в даному випадку слугує внутрішня форма слова [18] – джерело для «мовчазної» символізації. Вживання переважно дієслів на позначення ходи, полюсні контрасти й антитези, закладені в основу сюжету й композиції, а також непоодинокі фонетико-ритмічні композиції, що складаються з рівномірного чергування наголошених і ненаголошених складів у потоці художнього мовлення, відсилають до ідеї спрощених схем-кліше, створюють відчуття типовості, одноманітності, рафінованості, механічності, вічного руху.

Фактурність мелодії регтайму, якій притаманна безперервність, виразна кумулятивність, механічна чіткість, імперсональність [11; 19; 23], втілена в тексті «Регтайму» за допомогою залучення синонімічних рядів, відмови від традиційної для прямої мови пунктуації, а також будь-яких ліричних відступів. Тобто перекодування мелодії регтайму в аспекті наближення до її структурних особливостей більшою мірою ґрунтується на формальних аспектах засобів літературної виразності.

У даному разі літературна творчість проявляє себе не лише як ретранслятор музичного жанру, але й безпосередньо як реципієнт виражальних засобів музичного мистецтва. Імплікація принципу синкопування в регтаймі забезпечує відчуття динамічного руху як однієї з найбільш визначальних властивостей музики.

Узагальнюючи аналіз форм літературно-музичної інтермедіальності [1: 38-78] в романі Е. Доктору «Регтайм», можна зробити висновок, що зразки вербальної музики, окрім актуалізації суто історико-культурного контексту регтайму як жанру джазового мистецтва, запроваджують у тексті суб'єктивно-емоційні кореляції в аспекті дискусії щодо філософської проблеми людини і суспільства.

Музичні техніки й структури в романі «Регтайм» передусім слугують метафорою емоційної скутості, індивідуальної несвободи, а також для творення іронічного підтексту, загалом зосереджуючись на предметно-образному рівні твору. Імпліцитні музичні референції, що стосуються «звуквої картини» роману, можна вважати варіантом прояву словесної музики, яка реалізує творчий задум письменника на емоційному рівні рецепції художнього твору. Фактично завдяки імплікації музичного медіа автор витворює свій варіант екзистенційної історії Америки.

Роман Т. Моррісон «Джаз», побудований на активному зверненні до ігрової естетики постмодернізму, демонструє, в порівнянні з «Регтаймом» Е. Доктору, набагато ширший спектр й глибше опанування естетики джазу художнім талантом письменниці, і це простежується за всіма трьома напрямками типології С. Шера.

За допомогою засобів вербальної музики [1: 79-104] письменниці вдається майстерно відтворити потенційну музичну атмосферу епохи зародження й стрімкого розвитку джазу, а також втілити в романі ідею інтонаційної атмосфери музичного твору. Важливу роль у цьому аспекті відіграє історико-культурна інтертекстуальність як основа для конструювання хронотопу, гри часом і простором й водночас символізації, метафоризації.

Вербальна музика в романі стає у певному сенсі самостійним «живим» персонажем, елементом світогляду героїв і наратора, сприяючи розгортанню сюжету, увиразненню мотивів й розкриттю суб'єктивно-емоційних чинників сюжетно-змістового наповнення твору. Завдяки вербальній музиці письменниця актуалізує екзистенційно-психологічні аспекти проблем еволюції ідентичності афроамериканців. Окрім того, літературно-джазовий експеримент Моррісон очевидно відображає прагнення літературного дискурсу США до артикуляції в художній практиці власне американських культурно-історичних цінностей, де одна з провідних ролей у їх формуванні належить саме афроамериканцям.

Домінантою системи музичних технік і структур [1: 105-152] у романі виступає імпровізаційний принцип, відповідно до якого в текстовій тканині твору будуються ряди джазово-літературних структурних аналогій, представлених передусім завдяки специфічним мотивно-тематичним, лексико-синтаксичним, а також образно-композиційним утворенням, які в художньому тексті набувають ознак поліритмії, елементів хорусної імпровізації, рифів, блюзового квадрату, техніки паралельного соло, синкопування, брейку та свінгу.

Ефект імпровізаційності втілений у романі також завдяки складній системі внутрішньо-текстових художньо-естетичних зв'язків, об'єднаних постаттю наратора. Орнаментальність оповіді слугує засобом перекодування ігрової принципу джазової імпровізаційності своєрідною матрицею, мовно-літературним кодом, найближчим за якостями до відповідної музичної техніки, яка водночас виступає основною диференційною ознакою жанрового змісту і форми.

Відкритість твору до варіативності у читацькій рецепції, невимушена спонтанність проявів «я» наратора, а також своєрідна репрезентація системи образів, переломлена через свідомість оповідача, просякнута джазовою естетикою й спонтанно-ігровим мисленням, споріднюють рецепцію цього художнього твору з прослуховуванням концерту джазового оркестру.

На відміну від «Регтайму» Е. Доктору, центром засобів вербальної музики у романі «Джаз» можна вважати саме образ оповідача. Критерії для диференціювання його художніх якостей,

однак, коливаються між ознаками вербальної музики та музичних технік і структур, оскільки його особа проявляється лише на рівні художнього мовлення. Отже образ наратора у романі «Джаз» – не лише центральний елемент засобів вербальної музики, але й певною мірою та в першу чергу – посередник, центр взаємодії вербальної музики з системою музичних технік і структур.

Зразки музичних технік і структур у романі «Джаз» формують вторинну мову художньої комунікації, яка завдяки своїй амбівалентній природі через балансування між змістовим і формальним началом у процесі художньої комунікації фактично компенсує музичну динамічність на противагу завершеності, притаманній літературному творові. Основна художня функція елементів «музичної мови» полягає у фокусуванні уваги реципієнта на інтермедіальних актуалізаціях й експериментуванні з формою як прояві найвищого ступеня майстерності в імпровізації. Емоційність музики загалом в процесі її виконання і зокрема джазу відтворено в романі передусім завдяки актуалізації усно-суб'єктивних, емоційно-преференційних аспектів мовлення.

Система засобів словесної музики в романі «Джаз» [1: 152-172], на наш погляд, забезпечує найвищий ступінь музикалізації художнього твору в більш вузькому аспекті розуміння цього явища. На відміну від «Регтайму», в романі Т.Моррісон акустичні особливості джазової музики представлені не за принципом аналогій, але безпосередньо завдяки актуалізації «музикального потенціалу» мови. Письменниці вдається відтворити особливості звучання окремих інструментів, їх взаємодії під час виконання музичного твору, а також звукові ефекти вокальної та інструментальної музики, характерних для джазу.

Дослідження форм перекодування джазу в романі «Джаз» Т.Моррісон показало, що чітке диференціювання функцій засобів вербальної музики, музичних технік і структур, а також словесної музики щодо реалізації художнього потенціалу твору неможливе, оскільки зазначені форми літературно-музичної інтермедіальності проявляють себе як комплексне художньо-естетичне явище. Однак урахування змісту окремих прикладів перекодування на мотивному рівні дозволяє визначити певні доміанти.

Використання засобів вербальної музики у романі «Джаз» сприяє відтворенню на сюжетно-тематичному рівні загальної світоглядної та духовно-ігрової атмосфери джазу. За допомогою перекодування музичних технік і структур здійснюється актуалізація джерел формування джазу, виокремлюється в образі наратора афро-американська культурна складова, а також відбувається суб'єктивізація художньої оповіді, підвищення рівня експресивності, урізноманітнення емоційно-динамічних форм виразності. Завдяки використанню елементів словесної музики як форми літературно-музичної інтермедіальності, що найбільше тяжіє до музики як медіуму, а отже найменше опосередкована світом предметів і суджень, у романі «Джаз» відбувається акцентування на можливості універсалізації ціннісних і світоглядних орієнтирів, маркованих історико-культурним контекстом США у період 20-х років ХХ століття.

Художньо-естетичний зміст перекодування джазу в цілому очевидно визначається внутрішніми інтенціями джазового мистецтва як носія етнічної пам'яті до уречевлення, аналітично-рефлексивного осмислення афро-американського культурно-історичного феномену з позицій суб'єктивізму та експериментування в художній практиці.

З метою наочної систематизації й узагальнення особливостей форм перекодування джазу в романах Е. Доктороу «Регтайм» і Т.Моррісон «Джаз», видається доцільним синтезувати основні положення типології літературно-музичної інтермедіальності В. Вольфа, А. Гіра, С. Шера з урахуванням також результатів аналізу форм перекодування джазу [1].

Зокрема пропонуємо розрізняти наступні рівні перекодування джазу в романах Е. Доктороу «Регтайм» і Т. Моррісон «Джаз»:

1. Рівень предметності музичного світу (експліцитні та імпліцитні засоби референційності).
2. Рівень реалізації динамічної субстанційності музичного представлення в художньому тексті (предметно-текстові та логічно-мовні імітації музичних технік і структур).
3. Рівень акустичної репрезентації (експліцитні засоби відтворення звуку та імпліцитні звукові аналогії).
4. Рівень музично-жанрової кореляційності (тематично-змістові, композиційно-текстові кореляції та імпліцитно-символічні референції).
5. Рівень художньої семантики (експліцитні поетологічно-текстові функції та імпліцитні ідейно-філософські значення).

Два останніх рівня наведеної схеми фактично об'єднують попередні три відповідно до принципів різнорівневої текстової гри та особливостей рецепції художнього твору. Слід зазначити, що система засобів перекодування регтайму як музичного жанру, відповідно до результатів дослідження, більшою мірою тяжіє до підсистеми імпліцитних форм інтермедіальності, що цілком закономірно і послідовно відображає зовнішні прояви беземоційності, схематичності й мозаїчності регтайму.

Натомість для джазу, в основу якого покладено наявність більш виразної суб'єктивно-індивідуальної, а також ігрової складових, характерне активне звернення до експліцитних форм літературно-музичної взаємодії. Зокрема найбільш помітною виявляється ця різниця на рівні акустичної репрезентації. На відміну від «мовчазно-інтелектуального звучання» роману Е. Доктору, «Джаз» Т. Моррісон пропонує читачеві широкий спектр прикладів експліцитного освоєння мовно-літературними засобами виразності ритмічно-звукових особливостей джазових композицій.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Білоножко Л. Перекодування джазу як вияв інтермедіальності (за романами Е. Доктору «Регтайм» і Т. Моррісон «Джаз») / Л. Білоножко. – Київ : ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2014. – 210 с.
2. Білоножко Л. Художньо-символічний зміст образу чорношкірого піаніста як центрального елементу засобів вербальної музики у романі Е. Доктору «Регтайм» / Л. Білоножко // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – 2014. – Вип. 25. – С. 13–24.
3. Бовсунівська Т. В. Екфразис. Вербальні образи мистецтва / Т. В. Бовсунівська [та ін.] ; за ред. Т. В. Бовсунівської ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ : Київ. ун-т, 2013. – 237 с.
4. Бовсунівська Т. В. Основи теорії літературних жанрів : монографія / Т. В. Бовсунівська ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ : Київ. ун-т, 2008. – 519 с.
5. Висоцька Н. О. Єдність множинного. Американська література кінця XIX – початку XXI століть у контексті культурного плюралізму : монографія / Н. О. Висоцька. – Київ : Київ. держ. лінгвіст. ун-т, 2010. – 456 с.
6. Гир А. Музыка в литературе: влияния и аналогии / А. Гир // Вестник молодых ученых. Гуманитарные науки. – 1999. – Ч. 3 – С. 86–99.
7. Денисова Т. Н. Історія американської літератури / Т. Н. Денисова ; НАН України, Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка. – Київ : Києво-Могилян. акад., 2012. – 487 с.
8. Жлуктенко Н. Ю. Ноктюрни Казуо Ішігуро: транспозиція у постмодернізм [Електронний ресурс] / Н. Ю. Жлуктенко // Літературознавчі студії. – Електрон. дані. – 2013. – Вип. 39, ч. 1. – С. 367–372. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Lits_2013_39\(1\)_50.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Lits_2013_39(1)_50.pdf). – Назва з екрана.
9. Каркавіна О. В. Языковая реализация интермедийных отношений в творчестве Тони Моррисон : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Каркавіна Оксана Владимировна. – Барнаул, 2010. – 194 с.
10. Ковальова Т. П. Синтез мистецтв: взаємодія літератури і музики (на матеріалі роману Т. Моррісон «Джаз») / Т. П. Ковальова // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2009. – Вип. 16. – С. 225–233.
11. Конен В. Д. Рождение джаза / В. Д. Конен. – 2-е изд. – М. : Совет. композитор, 1990. – 319 с.
12. Косінова О. М. Концепція панмузичності у творах Павла Тичини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.05 «Порівняльне літературознавство» / О. М. Косінова. – Київ, 2014. – 18 с.
13. Лановик З. Джазова література як інтермедіальний феномен у культурі XX століття / З. Лановик // Біблія і культура. – 2011. – Вип. 11. – С. 69–85.
14. Любарець Н. О. Ритм художньої прози Вірджинії Вулф : дис. ... кандидата філол. наук : 10.01.04 / Любарець Наталія Олексіївна. – Київ, 2002. – 202 с.
15. Маценка С. Партитура роману : монографія / С. Маценка. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2014. – 528 с.
16. Мегела І. П. Інтермедіальна авторська стратегія Германа Гессе у романі «Степовий вовк» [Електронний ресурс] / І. П. Мегела. – Електрон. дані. – 2011. – Режим доступу: http://imegela.com.ua/view_article.php?id=87. – Назва з екрана.
17. Полищук Н. А. Литературный джаз как нарративная и экспрессивная стратегия Американской литературы (на примере творчества Тони Моррисон) / Н. А. Полищук // Вестн. Удмурт. ун-та. Серия : История и филология. – Ижевск, 2010. – Вип. 4. – С. 106–107.
18. Потебня О. А. Думка й мова / О. А. Потебня // Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / за ред. М. Зубрицької. – 2-ге вид. – Львів, 2001. – С. 34–52.
19. Сарджент У. Джаз: Генезис. Музыкальный язык. Эстетика / У. Сарджент. – М. : Музыка, 1987. – 296 с.
20. Собко О. В. Музыка та її імплікації в романі Е. Доктору «Регтайм» та оповіданні О. Кобилянської «Valse melancolique» / О. В. Собко // Типологія української та американської літератур. – Київ, 2004. – Ч. 1. – С. 98–117
21. Стембковська Г. Модерністський контекст блюзових і джазових варіацій в поезії Ленгстона Г'юза / Г. Стембковська // Американські літературні студії в Україні : [зб. наук. ст.] / Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Київ, 2010. – Вип. 5/6 : Американський модернізм: контекст, постаті. – С. 127–134.
22. Фока М. В. Синкретизм образного світу Павла Тичини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.01.01 «Українська література» / М. В. Фока. – Кіровоград, 2009. – 19 с.
23. Chase G. America's Music. From the Pilgrims to the Present / G. Chase. – Urbana ; Chicago : University of Illinois Press, 1987. – 712 p.
24. Doctorow E. L. Ragtime [Electronic resource] / E. L. Doctorow. – Electronic data. – Los Angeles : Ketab Corporation, 1996–2005. – access address: <http://ketabkhun.com/sites/default/files/books/Ragtime.pdf>.
25. Morrison T. The Art of Fiction N. 134 : Interview [Electronic resource] / T. Morrison // The Paris Review. – Electronic data. – Fall, 1993. – N. 128. – access address: <http://www.theparisreview.org/back-issues/128>
26. Scher S. Notes Toward a Theory of Verbal Music / S. Scher // Essays on Literature and Music (1967–2004) / ed. by W. Bernhart, W. Wolf. – New York, 2004. – P. 23–37.
27. Scher S. Verbal Music in German Literature / S. Scher. – New Haven ; London : Yale University Press, 1968. – 181 p.
28. Wolf W. Intermediality Revisited. Reflections on Word and Music Relations in the Context of a General Typology of Intermediality [Electronic resource] / W. Wolf // Essays in Honor of Steven Paul Scher on Cultural Identity and the Musical Stage. – Electronic data. – Amsterdam ; New York : Rodopi, 2002. – P. 13–34. – access address: <http://docserver.ingentaconnect.com/deliver/connect/rodopi/15660958/v4n1/s3.pdf?expires=1354452500&id=71772800&titleid=6337&accname=Guest+User&checksum=5373B1716FBE81967F3BDB2BB42F08CA>

29. Wolf W. The Musicalization of Fiction. A study in the Theory and History of Intermediality / W. Wolf. – Amsterdam ; Atlanta GA : Editions Rodopi, 1999. – 272 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Лідія Білоножка – викладач кафедри англійської філології Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, здобувач кафедри зарубіжної літератури Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Наукові інтереси: проблеми зарубіжного літературознавства, літературно-музична інтермедіальність.

УДК 81.09

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТА ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Ніна ВОРОНКОВА (Кіровоград, Україна)

У статті розкриті поняття «текст», «інтерпретація тексту», «аналіз тексту» та обговорюється зміст лінгвостилістичного аналізу художнього тексту.

Ключові слова: текст, читач, інтерпретація, автор, лінгвістичний аналіз, механізм роботи з текстом, художній текст

This article deals with the following terms such as text, interpretation of the text. Text analysis and stylistic analysis of a fiction piece content are discussed.

Key words: text, interpretation, reader, author, linguistic analysis, the way of working with text, fiction text.

Під поняттям «інтерпретація» розуміємо дослідницьку діяльність, пов'язану з тлумаченням змістової, смислової сторони літературного твору на різних його структурних рівнях через співвіднесення з цілістю вищого порядку. Смісловий зміст досліджуваного літературного явища в інтерпретації виявляється через відповідний контекст на фоні сукупностей вищого порядку. Слово «інтерпретація» походить від латинського *interpretation* – пояснення, трактування. Воно означає пояснення, роз'яснення, тлумачення змісту, значення будь-чого. Інтерпретація тексту це важлива галузь літературознавства, методологія якої називається герменевтикою. Процес інтерпретації забезпечує процес спілкування та розуміння. Його складність по відношенню до художнього тексту визначається насамперед складністю сенсу структури такого тексту, що вимагає певних зусиль для розуміння.

Так, П.Рікер пов'язує інтерпретацію з особливою діяльністю мислення, яка полягає в розумінні сенсу, схованого за очевидним сенсом, в розкритті рівнів значення, що приховані в буквальному значенні.

Предметом інтерпретації можуть бути:

- будь-які елементи літературного твору (фрагменти, сцени, мотиви, персонажі, алегорії, символи, тропи і навіть окремі речення та слова), співвіднесені з відповідним контекстом твору або позатекстовою ситуацією;
- літературний твір як цілість, коли у творі й поза ним відшуковується те завуальоване, приховане, що з'єднує усі компоненти в одне ціле й робить твір неповторним;
- літературна цілісність вищого порядку, ніж літературний твір, наприклад, творчість письменника, літературна школа, літературний напрям, літературний період.

Текст (фр. *texte*, англ. *text*, от лат. *textus* – «тканина, сплетіння, структура; зв'язне висловлювання») – мовний твір необмеженої довжини. Тексти є предметом дослідження не тільки лінгвістики, але і інших наук:

- літературознавства,
- семіотики,
- психології,
- історії, до складу якої входять палеографія і текстологія,
- юриспруденції,
- теології,
- етнографії

Термін «текст» інколи, особливо в літературознавчому та культурологічному контексті, вживається в особливому абстрактному сенсі, приблизно такому: «пов'язана між собою сукупність концептів та ідей, які належать до певної сфери» [1]. Аналіз – це осмислення художнього твору, розгляд його складових елементів, визначення тем, ідей, мотивів, способу їх образного втілення, а також дослідження засобів творення образів. Проведення аналізу художнього тексту спонукає мислити, запам'ятовувати думки, уявляти картини, образи. Аналіз художнього твору – це уявна операція над твором, яка передбачає поділення його на частини (складники змісту і форми), виділення певних частин, дослідження їхніх особливостей, визначення місця й функціональної ролі в загальній системі твору, встановлення характеру взаємодії з іншими його частинами. Художній твір – це свідомо споруджена письменником